

کردشگری و سفر در دوره قاجار

کتب و آداب، رسوم و فرہنگ سفر

مؤلف: میا جاوید ساعی پور

کتابخانه ملی ایران

سرشناسه	: جاویدان ساعی پور، مینا، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآور	: گردشگری و سفر در دوره قاجار با تکیه بر آداب، رسوم و فرهنگ سفر /
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۲۴۸ ص.
شابک	: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۲۳۱ - ۹۶۶ - ۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
موضوع	: مسافرت - تاریخ - آداب و رسوم - ایران
موضوع	: Travel- History- Etiquette- Iran
موضوع	: تاریخ - قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. History - Qajars, 1779-1925
رده بند - دنگره	: DSR ۱۳۱۵
رده بندی دیویی	: ۹۵۵ / ۰۷۴
شماره کتابخانه	: ۷۴۴۸۰۰۳

گردشگری و سفر در دوره قاجار

با تکیه بر آداب، رسوم و فرهنگ سفر

مؤلف: مینا جاویدان ساعی پور

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ صدف: ۵۰۰ نسخه

۷۵۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید ماری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳، تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Arvannashr.ir

به نام خدا

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل یک: گونه‌شناسی سفر در ایران
۱۴	- سفر چارپی
۱۵	- سفر کاروانی
۱۶	- سفر دریایی
۱۷	سفر ملوکانه
۱۸	ترکیب و ظاهر قافله ملوکانه
۲۱	فصل دو: اسباب سفر در دوره قاجار
۲۱	اسباب حمل و نقل زمینی
۲۱	حیوانات چهارپا
۲۶	غذای چهارپایان
۲۶	مداوای چهارپایان
۲۷	تیمار چارپایان
۲۷	آزار چارپایان
۲۹	وسایل نقلیه بدون چرخ
۲۹	کجاوه
۳۰	مَحْمِل
۳۰	تخت روان
۳۱	وسایل نقلیه چرخ‌دار
۳۱	گاری
۳۲	کالسکه
۳۳	دلیجان
۳۳	سایر
۳۳	خط آهن

۳۴	اتومبیل.....
۳۵	اسباب حمل و نقل آبی.....
۳۶	الف) کشتی.....
۳۶	کشتی‌های روسی.....
۳۶	کشتی‌های شوش و پرسپولیس.....
۳۷	ب) پالکی.....
۳۷	ج) گمی.....
۳۷	د) کسلک.....
۳۸	د) کرجی و قفه.....
۳۹	فصل سوم: مایحتاج و ملزومات سفر.....
۳۹	۱- اسباب پخت و پز.....
۴۰	۲- اسباب آتراق.....
۴۱	۳- وسایل سفر.....
۴۲	۴- ملزومات دفع مخلفات.....
۴۲	۵- جعبه دارو.....
۴۲	۶- سایر تجهیزات.....
۴۵	فصل چهارم: غذا و خوراک در سفر.....
۴۵	آب.....
۴۶	نان.....
۴۷	غذا.....
۴۸	خوراک شکاری.....
۴۹	چاشنی.....
۴۹	تنقلات.....
۵۰	دسترسی به خوراک در سفر.....
۵۱	فصل پنجم: وضع ظاهر و لباس سفر.....
۵۱	کلاه.....
۵۱	تن‌پوش.....
۵۲	پوشش زنان در سفر.....
۵۲	جوراب.....
۵۲	کفش.....
۵۳	سایر لباس‌ها.....
۵۳	وضع ظاهر و شیوه لباس پوشیدن رانندگان و عوامل سفر.....

۵۵	فصل شش: پزشکی و بهداشت در سفر
۵۵	بهداشت در سفر
۵۵	بهداشت فردی
۵۶	استحمام مسافران
۵۷	بهداشت عمومی در سفر
۵۹	پزشکی در سفر
۵۹	تب، اسهال خونی، ادرار خونی و استفراغ
۶۰	بیماری وبا و طاعون
۶۰	بیماری سالک
۶۱	گزیدگی حشرات در سفر و توصیه‌های مربوطه
۶۱	توصیه‌های برای رهایی حشرات در سفر
۶۴	پزشکی در سفر دریایی
۶۴	روش‌های غیر رسمی و اوا در سفر
۶۴	دوره‌گردان دبیمن
۶۵	چشمه‌های شفابخش در طول راه
۶۵	سرنوشت شوم مسافرانی که در بیماری جان می‌باختند
۶۶	قرنطینه در سفر
۶۷	قرنطینه در مرزهای آبی جنوب ایران
۶۷	قرنطینه در مرز روسیه
۶۸	قرنطینه در مرزهای ترکیه عثمانی
۷۱	فصل هفت: قوانین سفر و قوانین کاروان
۷۱	مدیریت و اداره کاروان
۷۳	زمان حرکت کاروان
۷۵	بسته بندی و بار نمودن اسباب
۷۷	حیوانات بارکش کاروان
۷۸	آواز خواندن برای حیوان
۷۸	نقش سگ در کاروان
۷۹	پیش‌بینی آب و هوا
۷۹	راهیابی کاروان‌ها
۸۰	طی مسیر
۸۳	توقف و استراحت کاروان
۸۵	تامین امنیت کاروان‌ها
۸۷	فصل هشت: توقفگاه‌ها
۸۷	کاروانسراها

- ۸۸..... - ساختمان کاروانسراها
- ۸۹..... - اتاق‌ها
- ۹۰..... - چهارپایان و طویله در کاروانسرا
- ۹۰..... - تهویه در کاروانسراها
- ۹۰..... - تامین آب کاروانسراها
- ۹۱..... - سرویس بهداشتی و حمام
- ۹۱..... - امکانات رفاهی
- ۹۲..... - بهداشت در کاروانسراها
- ۹۲..... - تغذیه در کاروانسراها
- ۹۲..... - مشکلات استن در کاروانسراها
- ۹۲..... - هزینه اقامت در کاروانسراها
- ۹۳..... - امنیت در کاروانسراها
- ۹۳..... - بهداشت در کاروانسراها
- ۹۴..... - سرو صدا در کاروانسراها
- ۹۴..... - سایر موارد در ارتباط با کاروانسراها
- ۹۵..... - چاپارخانه‌ها
- ۹۵..... - امکانات رفاهی چاپارخانه‌ها
- ۹۵..... - چاپارخانه‌ها و پست‌خانه‌ها
- ۹۶..... - کرایه چاپارخانه‌ها
- ۹۷..... - قهوه‌خانه‌ها
- ۹۷..... - خانه‌های روستایی و چادر قبایل
- ۹۸..... - سایر توقفگاه‌ها

فصل نه: امنیت راه‌ها

- ۱۰۰..... - نواحی نا امن
- ۱۰۰..... - نواحی مرزی شرقی
- ۱۰۱..... - نواحی شمال غربی ایران
- ۱۰۱..... - ایالات کردنشین
- ۱۰۱..... - جاده میان لرستان و کردستان
- ۱۰۲..... - در نواحی مرکزی ایران
- ۱۰۲..... - نواحی عشایر نشین بختیاری و قشقایی
- ۱۰۲..... - نواحی جنوب غربی ایران
- ۱۰۲..... - منطقه خوزستان
- ۱۰۳..... - روش کار راهزنان
- ۱۰۵..... - تمهیدات مسافران و کاروان در برابر راهزنان
- ۱۰۷..... - راهکار دولت برای تامین امنیت جاده‌ها

پیشگفتار

با رشد و افزایش زندگی ماشینی، هنوز بسیاری از آیین‌ها و فرهنگ عامیانه در جوامع رواج داشته و به ویژه در کشورهایی با پیشینه تاریخی کهن، همچون سرزمین ما، به وفور دیده می‌شود. خوشبختانه امروزه ارزش و اهمیت آن نزد مردم‌شناسان و فرهنگ‌دوستان در جهان شده است؛ چراکه اعتبار معنوی و پشتوانه غیرقابل انکار یک ملت، فرهنگ و هویت مدنی آن‌هاست که ریشه در تاریخ داشته و از نسل‌های گذشته به یادگار مانده است.

دوره قاجار در مطالعات فرهنگ و آداب و رسوم مردم ایران اهمیت ویژه‌ای دارد. چراکه با آغاز پیشرفت‌های اجتماعی و فرهنگی و نیز ورود تکنولوژی و صنعت غرب، فرهنگ عامه در آن زمان هنوز دستخوش تحولات و دگرگونی نشده و تاحدودی بکر مانده بود؛ و با در نظر گرفتن توالی زمانی، چون این دوره فاصله چندانی با روزگار اخیر ندارد و می‌توان رگه‌هایی از باورها و ارزش‌های حاکم بر آن دوران را در زمان حال نیز مشاهده نمود، لذا مطالعه در آن می‌تواند زیربنای تحقیق برای عصر کنونی باشد.

چگونگی سفر و فرهنگ جاری در آن که شامل طیف وسیعی از آداب و باورهاست، یکی از شاخص‌ترین عناصر جلوه‌گر و معرفی‌کننده هنجارها و ارزش‌های فرهنگ ایرانیان به‌شمار می‌رود. کتاب حاضر برآن است تا تصویری نسبتاً جامع از فرهنگ و آداب و رسوم سفر در دوره قاجار را به تصویر بکشد؛ با این امید که این بازنمایی موجب روشن شدن گوشه‌ای پنهان و تاریک از گنجینه فرهنگ و هویت مردم ایران شود.